

ից առ խօսքն եւ արդ դրա ամենայն զօր ինչ
կարգեցին և եղին Առաքելուքն, ոչ եթէ ան-
ձան թիւքանց պայման իշխացին, ոչ և այնցի որ
ինչ իշխանց ընթաց եւ Այս տարի արդէն ամե-
նանին կարու չեւ այլ եւս մինչ թիւքն Առոր յառ-
ջար խօսքն առ Վարուժա՞նոյի է:

Եթաստիպանէս գուրա ալ բռն խի կոռ
ունենք նույն համարի չեմ, երբ մասքի ոչ բռ
քննենք զանակ եւ համեմատենք՝ Վարչ Առաջ
ողբեկան կանոններու հետ։ Այս համեմատու
թիւնը կը ցուցըն որ Ադդէի կանոնաց մեջ ճան
ար Շնունչաղութիւն է այս այլ կարգութիւններու
թիւնը, զո՞ր կարգութիւնները եւ Ապարակութ
համար, զո՞ր կարգութիւնները եւ Ապարակութ

ՎԱՐԴ.

ԿԱՆԱՔ ԱԴՐԵՆ

1. (Կան. Ա.) Կ
Առաքեալք . եթէ
յազին իւն եւ եր
գանեն աստուած
ընդ որդեւու իշխան
ուր գիտասցուք
բեւելու կոյս արժա
զօթս կայ , եւն :

2. (Աման. Գ, Դ) "Կարսէցիք Առաքելացւն... Յօհան-
նու Հոգին բարեւ է պահ-
ելու (Ասոր. Եղիշը պա-
տառակ) վե ի նման գուշա-
կեց և յաջմանց Տէ՛ք
ինչնարք զնորդուրդ շար-
ժամանակ իւրց և մասնաւ-
թեան իւ գաղտնականութեան
խամբը թանա և մաշւառն
և յարութեան աշխակեր-
տաց իւրց և արտաքինն
Առաքելացւն... — «Կարս-
էցիք առ եթէ Արքայի-
նու է պահ և է ոքանա-
թիւ (Ասոր. Եղիշը պա-
տառակ), զան զի զոր ինչ-
ասացան յաւուր ըսրե-
շարաթեան... յաւուր աւր-
ածան իւ կապահեցաւ
ու պահուած իւշ գլուխ յան-
ձաւութիւն».

3. (Կան. Բ.) կարգեցին Առաքելաքն ու եթէ դաշտավայր ուղար կարգեցին . . . յայուղ ուն զոր առաջ առաջարկ գրասեաց գրայի, ևս ուստ պարզուն առաջ առաջարկ զայտ Տեսան և ուստ յարթաց գրայի . . . ասան եւ մին իսկ մը մը քիսանու տէր անձից և առաքեանաց են: — (Հ.մ. Կան. Բ. 3. . . յահանան իշխանէն ինք ուղար և պայտառ են իսկ կան. Ե. «առ լուսան եղիցի ուղար և պայտառ են են».)

Ա . (կան . Ի) սկարգեցին
Առաքեալքն . . . , եթէ ի

1. (Կան. թ.). «Պարս-
եան առ Աստվածին (Վա-
րդակ)» Եղանակ է Փ վայ-
սուպին Հաւատացեալք
առ առ առ ի տակ և սառ-
եց, առ մեն չ խօսե-
ցին . . . , բայց միայն զա-
րդան ասուց են ու ու ու -
մեն ո վեր ասքանձնաւ-
ինքը բայց զարդարութիւն
և Արգար. ժենա արժա-
նանա և և և :

3. (Կան. իթի 1) «Առարք բարուսանակ դ-հեղին ա-մենայից քրիստոնայու պր-թեատրու ուրա է լ-ընթ-է և ի Առաջական Յարօնա- կար պարունակ Տիւն- դոյցին, մարդկան մի զի իշ- խանց յայի առարկա պլ- ութուն մ ըստ Տիւնան մե- րու պահան թեատր անդա- պար ապահ թեատրն, եւ ո- րդ վիճակու գույն պահ- ապահ թեատր ըստ յանու- ի Տիւնան դոյց. ապահ թե- ատրան պրկ վահ որ փրո- կանաց վահ յարու թեատրն ի թորու եւս».

4. (Ապն. Դ.) "Հրաժար
բացի Եպիսկոպոսն ի ձեռք

կարգէ քահանյալթեան
շըմբուլ, առօսուն որ
առողջ ի մանայսդ իցնէն
(Համակ. Ասա, Խ. 11.)... և
շըմբան զին ուժից լու-
ծոց եւ ձեռքիւրեան առջ
եւ ի լուսուն... ու (ա-
յլուն եւ տիտի ենթայ-
շանաւ...) ի քահանյա-
պեանթիւն կացուցեն...
— (Ասա Խ. 11.)... առ
քարոզաւուն եւ կացուց
եւ սկզբ եւ նախարար եւ
առեցու, ութիցը, ու-
ստանակաց իւ քանօն
եւ յոյն եւ նախանձուց
շաբաթը... ու շինուա-
նուրով, և լուսուն եւ
փակաց, ութիւն, շրա-
բն եւ որ ին նման է սո-
ցին կ մեռնացն ի պա-
տարութեան ու բիւ-
գութեան, շինուանու-
թիւն ի ըստը եւ յայ-
ութիւնութեան, զանպիսի
որ մի ձեռքարտեան և մի
բարբարութեան... զինու-
թիւն... — (Ասա Խ. 11.) ի դիմու-
թունուն եղից մասու-
պարիւն, ուսացցու, մի
երկան, մի աշխանիւն, մի
լուսուն ու որդիւն, մի զա-
յացաւ, մի հարանաւ,
լուսուն, մի համաւա-
ռուց, ուլ Ֆեա... առեւ
արժանաւոր ձեռքար-
տեան պահանջն ու հո-
գութիւն եւ զոր, տարու-
թեան կ առաջանաւ եւ
առաջանաւ եւ են.

առաջ քայնապահեան
— (Հման ։ Համ ։ Կամ
Ժի ։ Կո ու գրակ ։ ։ ։
վարդ և վարդ ։ ։ ։ ։ ։ ։
լից առաջնորդ և հրաման
նատար յեկեղեցու եւ ժի ։
ու կազմակց պանպահի
զգուշակար, ըստ-ըստ և
լուսաւորան յեկեղեցու թիւն
են ։)

Այս համեմատութեանց վեց երկար խօսք-Հրաժանակութիւններ ընկած կարծեական աւելորդ է և բաղկացնի նաև բառական նմանաթիւններ ըստ բառականների կրաքարտներու որ Ապրեէի կանոնական

յօրինէց գոյն եղած չէ միայն իւր Յիշատակարանին մշ. լիշտ պահ պարագան զրկ են իւրաքանչ եւ առաքելութ են առան, ոյլ նաև զայն յամափ դրսած ածած իւր յօրինան կանոններուն մէջ. Միայն կտրի մը մատադիր ընել կրո տակը. Ով որ թէ այն Յիշատակարանն են թէ կանոնը լատ զնանէ, յօրինէց եղած է անշնչուր որ Ադդէի կանոնին յօրինէց շատ տեղ՝ Ալարք. Ալարք, կ'երեւայ թէ կը գործածէ հոյշէն բարեւանենքամք. Ազգէն Յառաւաշաբնին պահ կտրութ են Ադդէ կ'ամացաց դիմունի (ԺՈՒ.Հայք) զի քարոզուց են այսց քաղաքացցու. Ազգարքն են Ադդէի զրայցն հայկակն կերպարանափոխութեան համեմուտ է, եւ գժուարա. Ինա հու ասորի բարագի մը մշ պայպէ գտնասիլ, առա կանոնաց մշ օրինակի համար այս խոսքը որ Դշ. եւ Ալք. որեք կը հրամանէ Պառել Գրիւ յինն էամեն բառ առ բառ առնուած է՝ Ալարք. Ալարք, ի՞ Կանոննին անցինքն, ուր պա խօսք անցնէց կանոնին ամէնէն վէրը կը գտնասիլ. Ասորին տար տեղ՝ Եսկիցի զայտուան ձններդ ծառ-ող կրտէ, որ բարորպին տարբեր բան է. Ադդէի բ կանոնին վէրընըն այն համամատութիւնն որ ենթ Մովսէսի «անապատ» կը պահանջէր որ ըլլանց համասուց քահանայթ, ինչպահ եւս ուստեւ պետք են նորոյ ուխտիս երթուղուք ըլլալ, առ առած է Ալարք. Ալարք, մը կանոննին անցիրեան, որ հօյ խօսբարքին մեկ յառածուած է, ուստի ասորերէնին մշ չի պահ. Այս եւ այլ նշաններ կը ցուցնեն որ Ադդէի կանոնը այժմու ձեռավու որ մտած է Հայ կանոնարարոց մէջ, հայ խօսբարք մը ձեռա-վու եած են եւ չեն անփոփոխ թարթաւութիւն ուրիշ լեզուէ մը. Սայսպէս ասիկ չենք իրար մտա-շնչուած հետեւցանել որ Հայն բորորպին իւր իրեւ յօրինան է զանոնիք: Այս վէրընըն գտուարու իրաց ընդուանելիք, այլ հաւանականօքն ուներ հայն իւր առնելու պահ կորդիգրամինին մը՝ զրը պայտափառ եւ որդի ձեռած ու յօրինած ըլլալու է այժմու կա-նոնինք: Նեթէ ազգի ըլլայ մեծ պա կարգինքն, զրը միայն եր ենթագործիւն կը բերինք եւ աւելի մանամատն հետազոտի մեր ծրագրէն դուրս կը համարինք, — պէտք է ընդուանիլ որ ասորական գրութիւնն մ'ըլլալու էր այն՝ զրը գործած-ած է Հայոց կամ ուղղագիր կամ հիմ հայ Շաբաթ-

Զիմարդ եւ իցէ՝ այս ենթագրեալ նախ-
նական Հաւատարութ սարիք գրութիւնը ու գարուն
կրնար առշազութ գրութ ըլլալ, վասն զի՞ ինչպէս
տեսամբ, «Վարդ» Առաջ՝ «Դ գարուն վերջնին
իր թջօնին ի լոյս եղած էր, սակայն կանոնաց այժ-
մա և այլքն եւ ոչ ոչ է գարեն իրնակը Համարիլ.
ինչպէս կը մլայք նաեւ առ պարագայն ու «Արդ»
Առաջ՝ հանանաց Հայերէնը՝ որ Ե գարու վերջնին
սարդիներէն է Հային, տեսակը քրծածուած Ադ-
գէի կանոնաց խմբագրողէն: Խոչ թէ իր Հաւատ-
առա լոյս տեսան ին Ազգէի կանոն այժման
ձեւին մէջ, առ ժաման չենք կիրա ըստի: Բայց թէ-
րեւս չփափակ ընդունենք որ Օճնիցին խառաջ
դեռ եւս ծանօթ իշխն անոնք՝ գուն առարկ:

աման զի՞ եթէ ծանօթը բլային, անշուշտ Օճնեցի
սանինք ալ առած կը լսայ իր կանանգոր հաւաք-
սան մէջ, որուն մէջ առանածած չենք առնենք, ըստ
յամ նաևս չենք դժոխ պայման կանոնացոր մէջ
գեդէի կանոնաց ատաղանտները կամ նիւթերու հա-
սուուն գլխացակի մը, զըր Օճնեցի իր հաւաքման
մէն կանոնաց սկիզբն կցած է, եւ ուստի մանաւու-
ուսկէ մասուի իր հնելի կու ատա իր Եթշատակարա-
յին մէջ գրեցու թէ ՀՀ լուսու անձներոց հայ-
տերն բանիկ է Ալբան անդ նախակարգեցած,
իր անդուսու քանի միւրու տեղուցն ուոտ ըն-
եցորդոն: Ն եւ կանչեցի ալ կը գտնենք այս կտոր-
իերուն սկիզբն ատաղանտները, զըրնէ Օճնեցի առած-
իր իր հաւաքման մէջ:

Ա սակագի բաւական պարզած կը կարծենք
Վագդէի կանոնաց նիւթիք: Մէր գլխաւոր նախառավին
էր զանոնք համեմատել Վարդ Առաքը, ո կանո-
նաց հետ եւ ցոյցին թէ վերջինս է ազգիր ա-
ռաջնորդն մէկ մէջ մասն: Կան կոտընք աւ հա-
զոյն ժողովելիքն, բայց գրեթէ միւս ապագայ ե-
ղանակասորութեամբք: Օրինակի համար Ագդէի
դէ կանոնը՝ այս որ կի հրանցեյ զերեմամեայն մի-
այն առանայ ձեռնարել, իրին ունին է նշեկե-
ռարից ծԱ կանոնին վճարն, ի մասն թէ այս վեր-
ջին կոտընք թէ միւմամեայ եղողս չի կրնար ձեռնա-
րութիւն, ուրիշ ազգիր բլայու է: Ե կանոնն այն
է եկեղեցյ սեբանին նկանաման հրանցուածը
շաց նաևն կը նշէլ Ս Անհայա մէկ կանոնին:⁵
Կարիք կանոնինք ծ եւ ժ՛Ա որ եկեղեցականաց ձեռ-
նադրութենէ յառաջ եւ վերջն ըրած յանցանաց
զայ է, առանած նև որիք ժողովոց կանոններէն:⁶
Արդէն աստի կի կը ետանու կամունաց ման-
ետա մաս պյատայ ազգիր յառաջ նկած է:
Ա սակագ աւելըր կը համարինք ասոնց վայ աւելի
մանակաման խօսիլ քանի մը բան աւ արդէն մը
հրանցարակիթ թեան ծախօթութեանց մէջ նշանա-
կան ենք:

Զենք խօսիր պայտեղ այս ձեռագրաց վկայ՝
որ գործութեած են Տէդիկ կանաչաց մեր հրամա-
տութեան եւ անոր համեմատութեանց մեջ վաս-
կի բարեթէ միւնչն ձեռագրիները գործած են և
ասոր համար՝ ինչ որ ձեռագրինին ունենիք «Արդ ։
Աւ.ալ.» համեմետնութիւն համար քորից կը այ իշտոյ-
ի և ասոն են անին խօսնութիւն համարութիւն

Այսուհետ պէտք ենք կիբել մեր հետագառա-
թիւնն ՝Վարդ. Աւազ. գրութեան արթէ Հնա-
դոյն գրութեանց հետ ունեցած կապակցութեան
վեց, պիտո մանաւանդ որ հայերն գրութեանց
հետ ունեցած աղերին նկանամէ յետոյ պիտի
խօսինք ի կարգին: Հոյ կիսանքը ու Քիջը մայսի
միա գնել տու որ այժմու Հայ կանոնադրութ կարտ
մի կանանակ քայլութիւնը որոնց այլ հանաւան-
նցք գեռ եւս խօսի քննութելու կարօս են, պայծէս
կամ այսկան կամ մանեն մեր կանոնանց հետ
Աւայսի օրինակի համար Մակարաց Եղբայրացին
Հայրապետին անսննը կոչող կանոնական թշութիւն

Hefele I, 249 = Հայ. Կան. ՊՂԱ.

Հմաս. Հայ կանոնագիրը՝ Արքա:

• Համար՝ Կողմանը քառակի պատճեն է առաջ բարեկարգ կամաց (Hegel, I, 113, էջ, 298.) եւ կա:

մէջ՝ որուն ի Հայոս ուղղաւած ըլլապէ կ'աւանդուի,
կը գտնենք իբրև եօթներոր ի կարգին հետեւեալ
կանոնն։ «Եւ որպիս արինական առաջարկ որպես
թե ան յարինեացի՞ հնաւուի սեւուն շնո՞ւ չըր-ըստ
Առ-էւլց ս-անուննեան, Այս Շ-առ-էւրու ուն-
դունինն, ինչպիս յայտնի է՝ մեր կանոնն Ա՛
կարգագործութիւնն է, որ գնած էր «Եթէ հաց
դորութիւնն յար-սահման իւնիւն, ինչ ունի ունի եցէ
ի սեւուն, Այս վէրց հաց նուիրեւու հրամանին
վայ արին ասիթ ունեցածք քանի մ'անաւ
խօսեւու: Այս կից կանոնագործութեան մէջ՝ որ
ըստ վերադրին ծծե կանոնագործութեան մէջ՝ որ ըստ
վերադրին պարփակաւոր կառաւ կառաւած կառ
առութիւնն է, ի դուռութեան ձաւէն զարուած է,
կը գտնենք իբրև երիրորդ կանոն այս կարգա-
գործութիւնն էն որ Դշ. եւ Աւր. շահունէ պա-
տր կից, «իսկ եթէ ամբուրաւանուու եւմի կամ
արհամարդութիւն լուսուելուն հրամանն, գ ամ ա-
պաշարեաւու եւն», — ջցի այնպիս ինչպէս
կանոնագործ վերցը լուսու ուրիշ կեզծ կանոնա-
կան կորիք մէջ՝ որ «ի Սոկրատայ կը յօրը-
ժուի, կը գտնենք աս խօսքեր» ։ «Եւ որ շուստի-
ւուն առնեն իւնուն քայլացնեցն որպէս պա-
տուիրեցին թէ ի Դշարաթով յն-ըստամ ոչ հասա-
րական հաւատացեց ուստի պահց եղիցին: Եւ
որ լուսնեն լուսնուն սուստիւունն էն: պատա-
պարտեցին եւն: Վերապատ ուրիշ կեզծ կանոնա-
գործեան մը մէջ ալ որ «Սահմանէ կանոնագործ-
թեան ծրանաւոյն Գրիգորի Աստուածամանին Կա-
մանանու եւ կափառուու վերադրէի կից է, կ կար-
գանք պահպի խօսքեր՝ որ կածեն մեր կամոնները
կ'ամսարիեն: Այսուեւ «Գրիգորին Դ կանոնը կը գրա-
վէ զանոնք որ են և անհաման մատեալ
ունիւնուուն իւնունուան առնենուն զոր դիր գաւա-
նեալ ունի եկեղեցի, եթէ առ Ծննդան եւ
Յայուսութեան Փաթիւն մերոյ ի մասն ունեցի
ի Զ. յանուարի ամսոյ: » (— Հմն. մեր գրա-
թեան կան. Ա. 1.) Եսից «Գրիգորին Լ կամոննին մէջ
կ'կուսի ի միջ այցոց ։ Պահէ որյո պա-
տէին իս աւը հանդերձ շարաթու եւ կի պահպին,
որպէս կանաւոյ: Առ-աւլց Տե-ուն եւ ուսուր տիե-
շարական ժողովն եւն: Վասոր հնացաւ բանիք,
տօնցութիւն համար կը յիշնէ հաս: Ամ ար-
քայք մը շանէն աս համարկան խօսեւու, եւ ունանք
անշառու գրաւոր կանոն մը շնէն ախնարիեր, պի-
րնց հանուր աւանդութիւնն՝ որ այս սովորութիւննին
Ռապեցը կ'ինծացիւ: Բաց աստի այս որութեանից
շահ ան կամ ունի ան հետազոտութեան: Միինչ
շահմական թիւն կրնայ ունենան Սակարայ անուամբ
եղած յիշեալ կանոնն, որոն անուամբ եղած կա-
մանագործ թիւն թէ եւրեւ ամական հարացատ դոր
ըլլապ: Բայց այս կամ փաթիւնը մեր քննութեան
շրջանինէ գույք կը մասն:

6

Իրաց հանգամանքը կը բերէր որ այս կանունաց հաւաքածոյն՝ որ արդէն իւր ծագման ժառ

¹ Հայութ. Հայ կանոնագիրը՝ ԴԱՅ:

կանոնագիրք՝ Պիթ:

³ Կանոնագիրը՝ Հած. ԽՄ. (Ձեռ. թ. 44, թղ. 169թ.)

ԵՐԵՎԱՆ

• ፳፻፭፻

մանակներն պըղսափ մեծ շնդունելութիւն գտած էր Դ. Պարու անհաւելաբանաց գով, եւ որ յաջորդ գարու մէջ Հայերն իւթքաբուժութեան ալ պիտի անհանունած էր, իւր յաղը իրեն կարգի առաքելական կարգագրութեանց հաւաքածոյց շկարենոր զիւրս կորսնցինել յանձն գարերան մէջ ալ, եւ արգահամբ ալ յանձն իր վաւերական գործ մէջ ճախութիւն նենցած է եւ զօրծածութեան մէջ շաս մ' առօրի կանոնագրութեանց, թէ ի մասնաւորի Երեք-Ծեպայ եւ Բար-Հերեբովի կանոնագրութեամբ մէջ, եւ թէ յետոյ նաև ուրիշ Երեխունուուր ալ Ֆարգանաւած, այսպէս՝ արաբերէն եւ եթովագաներէն;

Անշուշոյ մեր հաւաքածղից բ կանոնը՝ կիրաքի օրը պահպանութեան նկատմանը՝ առջևն ունի եղանակ՝ Պարսկի մեարագիւնաց (իրը թ-ժ գար), որուն է Ներկա մեարագիւնաց կանոնադրութեանը, բայց առաջ են այլ ներկա մեարագիւնացներ են կանոնի յառաջ կրթեարք Երեք-Յեռու իւր հաւաքածն մեջ՝ միշտ մեր ասուլույն բ կանոնին իւրը՝² չոյն թ գարու մեջ ապրուի են կանոնական հաւաքածն ուր մ' ընդ գարիք մեարագիւնաց Բանասորդը, իւր հաւաքածն մեջ գործած է մեր կանոններն, ինչպէս Կիրաք անակ նաև Երեք-Յեռու այ մեկ կոչմաննեն, ո որ այն խորին թէ պարագան ն այլարդհական Ասպերուց շարաթին պահէ պահէ թէ ուր, ո մէջ կրեք Քարքիքի մեարագութիւն որոշումն, որ կըսէ թէ այլարդհականը պարագան չեն, բայց կրօնասուր կը յրդորուին պահէ ն. Սակէ վլրէց կը կցէ Գարքիքի նաև պատզիքը. «Վասն որյ եւ ու պահէ կցէ պարու Ենանուն, որդիք վասն Ռ-Շինուն եւ Հ-Շինունուն զյու վասն յանա վանա Առ-Շինուն շնաշուկելց զմիս», «Կանոն Ասպելոց, անուան ներքեա կոչմանն եղած է մեր գործածնեն. (տես վաճ. Դ1) Երեք-Յեռու մը յասաց մէջ կրեք նոյն իւր գործածնեն թն զյու վասն նաև Յունականն ամբ. Ազրու պարտիստրուի մէկ կանոնն³, ո ուրաքան օրը մին ուստին արդիւկով կըսէ ու ու որ արհամարհիցէ պայտուի եւ ամցանցիւ վանանուն Առ-Շինուն, արհամարհնուն լիւ թիւ»: Սոյն այս պատիքարգանը ու Ժ գարու կ' ապահը, «Վասն Յեռուց եւ Ա. Հազրդութեան ուուած Ի՛ կանոնները Հրատարակած է Աստեմնի Երեք-Յեռու ասուրական մատենալարց բառին ծանօթութեանց մէջ ու որ կը գտնան նաև այլ հետքեւութիւնը այն անմին եւ իւր գործածնեանց վայս. «Այս կանոններուն վեշտասաններորդն մեր աստրական ԱԱ (Ասոր. Խէ) կանոնն՝ որ չ' ընթը, Հայիք պատարաց էլ կը պատուի եւ որոն վայս մը խօսեցնաք, ո մէջ կը բարի թէեւ առաջ Ասպելութիւն անուան տարու պայտէ ։ Համայն թուեա պարեց անուան տարու պայտէ ։ Համայն թուեա

¹ 86o այս անձին եւ իւր գրաւթեան նկատմամբ՝ Ass. B. O. III, 195. 269. 279 և 281.

* Ebediesu, Collectio canonum etc. ed. A. Mai, Script. vet. nova collectio. Tom. X, Romae 1888, p. 84 (μνηστήρας τοῦ 288.) σύμβολον τοῦ 4. t.
Διάταξις Α΄ της Βιβλ. Ορθ. μ. π. 202, 203, 269, 272 t.

^{351.} 8ta A s s. Bibl. Or. III, p. 202, 203, 269, 279 &c.

⁴ द्वारा बृ. ४८-५०. (M a i, p. 89 ते 258.)
⁵ द्वारा बृ. ४८-५०. (M a i, p. 85 ते 249—250.)

⁸ Տառապանի մը գիտողութիւններ։

ցաւ Հոգւտի սրբը եւ հրաման առաւել զի մի եփեաւ
ցի հաց (պատարացի) վասն երթոց առուրց, կամ
Աստվածոց մասն իւս ի հացեն եւ մաստացից վասն
ոյն եւ վասն վարուց առուրց, եւ մի մաստացից
սրբաթիւն (պատարացի) վասն երթոց առուրց: Եւ
որ յառաջնաեսից եւ արայէց զայր խափնանեսից
պատճենանէն ասինք թեալու:

ճիշտ այս ԱՅ կանոնը (— բայց ոչ թէ բայտ նիւթեց մայն) ինչպէս ըրած է Բար-Ազգար յիշեալ կանոնն մէջ, —) յառաջ կը բերէ նաև Թոնեալ սփոս Բար-Ալափիր, եպիսկոպոս Ամեֆա, որ ժը դար ասորի նշանաւոր մատանահայրներէն է: Առանձնի յառաջ կը բերէ ասորի ձեռագրէ մը Բար-Ալափիր գործեանց ցանկը: ։ — ուրի մը միջ այլց կ'ըստի թէ գրած է «Ընդգրկմ Հայոց եւ ասվագութեանց նոց», յորում եւ վասն սկզբան այն որդի եւ ծառանան ծրիփ նոցա: ընդգրեմ նոցին Հայոց ընդարձակագոյն ինչ թուղթ խար ։ Ծոշանայ գրեալ կայ ի Գիրու Տաղմանու ։ Ցանկին մէջ որիշ գործեանց հետ կը յշխուի նաև «Համատուածակ Աստվածական կուտաց»: ։ Այս համատուածան մէջ ասնուած. եին անշաւշտ մեր կանոններն ալ. վասն զի նոյն անուանները եւ Բար-Ալափիր կուտաց կ'ինչ մեր ասօրի ԱՅ կանոնն ու որի «Մէկնութիւն պատարագի, գործեանց մէջ (թւ. է) այսպէս: ։ «Կարգեցին Աստվածաւելն, որով Երես է ի խոնչ, եթէ հայ պատարագի յորում առող եփուց, ի նիմին առող կեցի ի սեղան եւ ոչ յետ առողք՝ ոք չպաֆան: Կայում են առ բառ նոյն է ԱՅ կանոննի ասորի բնագրին հետ, որոն վայ վերը խօսեանց: ։ Անորոշ մեր կանոններն ալ առած է նաև Նորու որդի Մատթիէլ Ֆիլիպինացի, որուն գործեան մէջ համարածն են «Ասմանահայր ու որդիներ, Աւելնէք Ան կանաչ Աստվելցոց»: ։ ինչպէս կը գուշակինք Աստմանեայ խօսրէին, որ կ'ըսէ թէ այս մասը կը սկիբ Քրիստոսի համբարձմանն ենոքը Աստմերոց ըօտանները պատեմութ եւ գրած Կարպատոթիւնն յիշեւու: Ին թէսկու կը շետեւըրնենք նոյն հեղինակին «Մագդալ, կամ՝ «Աշտարակ կոյուած գրին նիւթերէն, որուն մէջ կը խօսուի Արեւելքի աշխարհն ազնուագոյն մասն ըլլառուն մարդ ենն, եւ որուն վերջն դրւուն է ցանկ մ'այն աշխարհաց՝ առ առաքեալը քրաութեալ տացին: Ավելանակէ Նշան Դամանակիսի քոթածած է կանոնաց մատեանն, որմէ գրեթէ բառ առ բառ կ'օրինակէ Ազգէի վերաբերան մասը գրենու: ։ «Ագէէ, աշխաբերուն Ազգէի, կուտէաց, քրիստոնեայս արար, աշխաբետաք եւ առաջնորդեաց կողմանին գերազայ, եւ Պարսից եւ Խոսժաւանի միջնորդ գրաւած մինչ «Ապաց», ուր միայն «Դեմազ», կը գտնենք գրաւած մինչ «Ապաց». Առաք. «Գերէ ունին, եւ գարեւալ «մինչ չեւ ցանչման հնաւուց» կ'ըսէ:

Այսաքանի ալ բաւական է ցուցենելու կանոնաց սևերած մեծ ճնշութիւնը, բայց ի հարիւ շատ աւելի ի հինգինը՝ այս մասն ճնշութիւնը, ի եթէ դիրութիւնը ըլլար ասորական շատ մը կանոնական դրութիւնը ու հաւաքընդուն աւքը անցրնելու։ Միջնի գարերու ասորի դրականութեան մեծադյուն մասն գրափառարար անոնիս է կամ ձեռարար մասն պահպան է պահպան անոնիս անոնիս ապահովութիւնը չեն ամէն հանասկիրի։ Մենք շատ անանդ պահպան էին երկու կանոնական հաւաքած յշեն, այս է բար-ձերքուիք, որ արդեամբ ալ մեզ համա ամէնէն աւելի արժանի են ուշադրութեան։

Գոյ գարու մէջ ծաղկող ասորի նշանաւոր մատենագիրն Գրիգոր Արքուղարութիւնը կամ Բարձերքուիք, որ նախագագար ի Ըստելից, ասոր եկիցելու մէջ, եւ որ ծանօթ է գիտնոց նուել իրեւ պատմագիր, շատ յաճախ զօրծածած է այս ասորի անվագեականն իր պայշտութիւնը մէջ, իւր գամանակագրութեան մեջ զուգ գիտեած է մեր կանոնաց-մատենին վերընի պատմական մասէն կոտրներ։ պայտէ Ադգէի նկատմամբ եղած կոտրը բառ առ բառ օրինակած է դրալու։² Զի՞նի Ադգէի աւետարանչը Ադգէ աշխեթեն նորա, ոս հոյոր ի կրտսար գործեր արքայի, եւ միսու բարութե յամենայն Պարսկատան, յԱսորեանան եւ է Հայու եւ Վարս եւ ի Բարել եւ Խուժանասն եւ Հայու մինչեւ ցառանան կոլունաց Հնդկաց։³ Եւ յօ կոտրին բառացի նոյնութեան վայս կրկն համազաւելի ամէն ընթերցը համեմատելով զայս Ապար-Առար, գրութեան վերընի պատմէ Բարձերքուիք Ադգէի նախատակութիւնը բառ պատմեն մէջ բերեած կոտրն եւոր կը պատմէ Բարձերքու։ Ադգէի նախատակութիւնը բառ պատմեն մէտեանայի։

Աշուշույ մեր ասուրովն զերծին մասին գ-
կատոր առ անձն ան ի բար ճեքբար կամ դժու ի իր
աղքիւրը, երբ թօվինյի նկատմանը կը դրէ ոյց
թամանակագործ թեման մէջ՝ “Թօվինյան առաքեալ”
առաջին քահանայապես Ավելիլից: Գէրէ ուրուս-
նեալ Առուսւուր ուրուս և սուրացանն ենթէ ասուր-
ածային առաքեալն թօվինյան զառանինն ի կողման
Ավելիլից լսելիք արար զաւետարան Քիփառությ յեր-
կարությ ամի վերացման Տեսան, յորթամ անց անսփ-
երթալ ի Հնդկին, քարուեան զանանան ազգաց՝
վարժեւաց եւ Մարագ եւ Պարտիզ եւ Կարմանաց
իւր Բախտիրիաց եւ Մարագ եւ Հնդկաց իւ Քանին
մը հներ կը ցուցնեն որ այս “Գիրք քարոզու-
թեան Առաքելոց”, զործքն մէջ զոյսէ քի-
մաւենին զարդացան և քան Ապրդ. Առաք. ո
ուն Շենուն առանձին:

Սակայն մեզի համար աւելի ծանրակիռութեան թիւն ունինք Բար-Հերթէ իւր կատունական նշանաւոր հասաքածոյնք մէջ մը կատունական առաջ կատունական կատունական բարեկարգութեան մէջ մըր կատունական մեծ բարեկարգութեան մէջ կատունական նոյն հասաքածոյնք մէջ անցնած Բար-Հերթէ պատ կատունական դրսութիւնը Կատունական է կերպաց Անտիոքոյ Սուուրուց ափուղարք կը կրէ,

¹ Տես կենսագրութիւնը՝ Ass. Bibl. Or. II, pp. 516—
511.

• B. O. II, 210-211 •

A. O. II, 183:

⁴ Ass. Bibl. Ur. III, 384 n. 2.

B. U. III. 5877 *ges. Zahl* II, 55.

• 800-227-7575

Skr. Års. Bibl. Or. II, pp. 244-251 &c.

• 9th Ass. B. O. IV, p. 15—16.

Ճամանակագրութիւն, գ., 1. (ԱՅՏ. Բ. Օ. IV, պ. 88.)

